

Столична юстиція консультує: Посвідчення заповіту при свідках

На бажання заповідача його заповіт може бути посвідчений при свідках.

У випадках, встановлених абзацом третім частини другої статті 1248 і статтею 1252 Цивільного кодексу України (далі ЦК), присутність не менш як двох свідків при посвідченні заповіту є обов'язковою.

Свідками можуть бути лише особи з повною цивільною дієздатністю.

Свідками не можуть бути:

- 1) нотаріус або інша посадова, службова особа, яка посвідчує заповіт;
- 2) спадкоємці за заповітом;
- 3) члени сім'ї та близькі родичі спадкоємців за заповітом;
- 4) особи, які не можуть прочитати або підписати заповіт.

Свідки, при яких посвідчено заповіт, зачитують його вголос та ставлять свої підписи на ньому.

У текст заповіту заносяться відомості про особу свідків.

1. Зміст коментованої статті дозволяє виділити три підстави для залучення свідків при посвідченні заповіту: 1) бажання заповідача; 2) неможливість заповідача через фізичні вади самостійно прочитати заповіт (абзац третій ч. 2 ст. 1248 ЦК); 3) посвідчення заповіту здійснюється посадовими, службовими особами, перерахованими у частинах 1 - 6 ст. 1252 ЦК.

Таким чином, закон вимагає підписання заповіту свідками лише якщо заповіт підпадає під регулювання норм абзацу третього ч. 2 ст. 1248 та частин 1 - 6 ст. 1252 ЦК. В усіх інших випадках залучення свідків не є обов'язковим, і здійснюється лише на вимогу заповідача. Саме з урахуванням даного висновку слід тлумачити норму абзацу другого пункту 158 Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, яка встановлює, що «присутність не менш як двох свідків при посвідченні заповіту є обов'язковою».

2. Якщо заповіт посвідчується за участю свідків, кількість останніх має становити не менше двох осіб. Гранична кількість свідків законом не встановлена, проте аналіз зарубіжного законодавства засвідчує, що на практиці кількість свідків не перевищує п'яти - семи осіб.

Свідками можуть виступати лише особи з повною цивільною дієздатністю, урахуванням обмежень, визначених ч. 4 даної статті. Недосягнення повністю дієздатною особою (ч. 2 ст. 34, ст. 35 ЦК) повноліття не є умовою для позбавлення її права брати участь у посвідченні заповіту в якості свідка.

Текст заповіту має містити відомості про особу свідків, а саме: прізвище, ім'я, по батькові кожного з них, дату народження, місце проживання, реквізити паспорта чи іншого документа, на підставі якого було встановлено особу свідка (абзац четвертий пункту 158 Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України).

3. При тлумаченні ч. 4 ст. 1253 ЦК може виникнути проблема з встановленням кола осіб, які належать до «членів сім'ї та близьких родичів спадкоємців за заповітом». При з'ясуванні цього положення необхідно в першу чергу керуватися нормою ст. 3 Сімейного кодексу України (далі СК) Згідно ч. 2 ст. 3 СК України сім'єю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Разом з тим, як впливає з

абзаців другого та третього ст. 3 СК, спільне проживання як необхідна умова віднесення осіб до членів сім'ї не стосується дітей спадкодавця, а також другого з подружжя, який з поважних причин не проживав спільно з ним. Зміст ст. 2 СК України дає можливість поділити членів сім'ї на дві групи. До першої групи входять дружина (чоловік) спадкодавця, його батьки (усиновлювачі) та діти (усиновлені) (ч. 1), а до другої - баба, дід, прабаба, прадід, внуки, правнуки, рідні брати та сестри, мачуха, вітчим, падчірка та пасинок спадкодавця (ч. 2 цієї статті). При цьому до членів сім'ї можуть бути віднесені й інші особи (ч. 2 ст. 3 СК України).

4. Процесуальне значення участі свідків у посвідченні заповіту полягає у тому, що при них відбуваються дії щодо посвідчення заповіту; кожен з них має зачитати заповіт вголос та поставити на ньому свій підпис.

Двадцять перша
київська державна нотаріальна контора